

L'Hospitalet al tombant del segle XVI

Jaume Codina
Historiador

La societat

Al tombant del segle XVI L'Hospitalet era una vila d'unes 300 cases que albergaven escassament un miler d'habitants. La gran majoria dels edificis formaven el carrer major i feien de la vila un poble-camí. La resta eren masies, les unes al samontà i les altres a la marina. En el temps que reportem, la vila, a través del seu òrgan d'expressió, la parròquia, acabava de perdre una part del seu territori: l'illa dels Banyols, situada entre dos braços del Llobregat, «dellà l'aigua», i que comptava amb una quinzena de masies, que passaven a integrar-se a la nova parròquia de Sant Pere i Sant Pau del Prat juntament amb el Prat de Sant Boi (actual municipi del Prat).

En aquell tombant de segle L'Hospitalet era una vila plena d'immigrats francesos, que continuaven arribant sense interrupció. Feia uns anys que constituïen el 10 per cent de la població. En aquell moment ja n'eren el 20. L'estructura social i econòmica del terme es dividia entre la classe directora, que eren els pagesos propietaris, en aquell temps en nombre d'una cinquantena i en disminució constant; els masovers o parcers, el nombre dels quals creixia simultàniament a la davallada del dels propietaris; els menestrals o gent d'ofici; i finalment els assalariats, mossos i jornalers.

El govern del terme era dirigit per tres jurats: dos en representació de la vila i el tercer del Prat deçà o marina (futura Zona Franca). L'elecció del jurat es feia entre els mateixos pagesos propietaris i era sotmesa a l'aprovació directa de l'Església. La resta d'habitants no tenia vot ni veu en qüestions públiques.

La pèrdua de la propietat pagesa al segle XVI i continuada al XVII va ser general a l'àrea periurbana barcelonina, en mans de la burgesia i la noblesa de la capital catalana. A mitjan del segle XVI aquest procés es troba en plena expansió (taula 1):

Taula 1

DISMINUCIÓ DEL NOMBRE DE PROPIETARIS A L'HOSPITALET DE LLOBREGAT (segle XVII)			
Anys	Nombre	Anys	Nombre
1508 -1522	93	1553 -1567	71
1523 -1537	75	1568 -1582	46
1538 -1552	75	1583 -1597	46

Fonts: J. Codina. *Els pagesos de Provençana*, vols. I i II.

D'altra banda, l'arribada incessant d'immigrants francesos fa augmentar espectacularment el nombre de mossos i jornalers, que el 1550 eren una cinquantena i vint anys més tard sumaven ja el triple. Molts d'ells eren, però, passavolants i de vida errant, avui aquí, demà allà, ara amb un amo, ara amb un altre. Els anys de la dècada dels cinquanta i els seixanta van ser sanitàriament molt delicats, sobretot a causa de sengles epidèmies de pesta. L'Hospitalet no se'n va lliurar pas. Del 1566 tenim les entrades de malalts a l'Hospital General de la Santa Creu, de Barcelona, procedents de L'Hospitalet (taula 2):

MALALTS DE L'HOSPITAL GENERAL DE BARCELONA PROCEDENTS DE L'HOSPITALET (any 1566)	
20-3	L'hospitaller de L'Hospitalet porta un fadrí francès que no parla.
22-3	Bernat Tesper, natural de Coserans, França. Porta un saio de drap de França, jaqueta de sargil, calces blanques, baixos de sargil, sabates, gorra i camisa. Va sense diners. Diu que l'home que porta els malalts de L'Hospitalet li té una capa penyorada per un ral.
8-4	Defunció del dit Bernat Tesper.
10-5	L'hospitaller de L'Hospitalet ha portat un home mort. Va amb jaqueta blanca, camisa, calçots de lli, calçons de sargil, cint, barret i sabates. Sense diners.
15-9	Arnau Noguier, fadrí (solter), natural de Morrejau, bisbat de Comenge, França. Porta caputxó de sargil, jaquet de burell, calces de tela, espadenyas, barret i camisa. Sense diners. En Llunes, [ferrer] de L'Hospitalet, li deu 20 sous de soldada.

Font: Biblioteca de Catalunya. *Registre de malalts de l'Hospital General de Barcelona*, any 1566.

El 1564 la pesta va esquitjar la vila, però no va passar més enllà.

Un perill més remot, però tanmateix present, és a la platja: són els pirates moros, amos i senyors del litoral mediterrani. La seva arrogància és tal que provoquen la mateixa ciutat de Barcelona. La desembocadura del Llobregat, en el terme de L'Hospitalet, es troba digitada en braços del riu enmig d'una espessa vegetació. Els pirates s'hi amaguen i des d'allí escometen les naus que més o menys confiadament surten del port barceloní. També hi van a fer aiguada. Però el pitjor és quan desembarquen i efectuen una ràtzia per les cases de pagès més pròximes a la mar. Com la del dia de Sant Pere (29 de juny) de 1556, justament quan la nova parròquia del Prat celebra la seva creació. Els pirates s'enduen un grup de persones, entre les quals uns infants de poca edat, «qui peccata non fecerant». Anys a venir algun presoner, rescatat a preu d'or, podrà retornar.

D'altres moriran al banc de remer. Barcelona finalment alçarà un fortí militar al cap del riu, on avui hi ha el far del Llobregat.

Tot i que no coneixem l'edat de la gent si no és en algun cas aïllat, podem afirmar que la població hospitalenca de mitjan del segle XVI és una societat jove. Per dos motius: perquè l'esperança de vida entre els contemporanis no passa dels 30 anys i per l'abundor d'immigrants francesos, la majoria joves i solters. L'edat del primer matrimoni és precoç, als 18 anys ells i als 16 elles. Els casaments es concerten entre les famílies com si es tractés d'una operació econòmica, l'amor està supeditat a l'interès. Un contracte matrimonial d'aquests anys té uns «nuvis» de 4 anys d'edat, que es casaran quan en tinguin 14, però els pares i els avis respectius viuran junts al mas del «nuvi» després de la firma del contracte, previ inventari de béns quan hi entri la família de la «núvia». Tothom, en casar-se, fa contracte davant notari. El 1569 Joan Caseres i Domenjona de Besquinyan, francesos de Sant Boi, fan constar que «no tenen ninguna cosa, ni la hu ni l'altre». Però subscriuen contracte per si en un futur posseeixen béns, i s'autoimposen una multa de 50 lliures (d'on sortirien, si s'haguessin de pagar?) a la part no complidora.

Els pagesos més benestants doten les filles amb 100 i 150 lliures, que satisfan puntualment. Viuen en masies a dins mateix de la vila i formen una endogàmia que dirigeix els afers parroquials i comunals. Es diuen Duran, Esquerrer, Oliver, Modolell, Llunell, Martí, Bosch, Vilar, Femades... Els menestrals i els més pobres habiten a lloguer en casetes que de vegades tenen un hort al costat, però sense cap garantia de continuïtat. L'agost del 1569 Eulàlia Vilar, vídua, lloga a Guillem Jaume, un francès que exerceix de boter a la vila, la casa amb dos portals i hort al carrer major, per 5 anys i 12 lliures anuals, pagadores per mitges anyades, amb pacte que si hi hagués pesta a Barcelona on ara viu la vídua li hauria de dar habitació, i en cas de nou matrimoni de la propietària hauria d'anar-se'n.

El treball

L'Hospitalet a mitjan del segle XVI és una petita vila treballadora abans que altra cosa. El jovent es diverteix a les tavernes, on es juga massa, i als jocs i els balls de plaça. Però són efusions passatgeres. Allò que preval és la feina, el treball quotidià. De sol a sol. L'home del XVI es lleva a negra nit, esmorza i cap al camp. Dina a mig matí i torna a la feina. Sopa en fosquejar, i a dormir com les gallines. Demà, sant tornem-hi. El treball és abassegador i una de les constants històriques del delta del Llobregat i de tantes altres contrades.

En aquestes ratlles no podem detallar les feines agrícoles de la majoria dels habitants. En donem exemples aclaridors:

Pere Esquerrer s'ha especialitzat en la cria i venda de bestiar gros, especialment boví. El bou és l'animal de treball per excel·lència. Molt car: de 12 a 15 lliures. Entre 1550 i 1570 ven, pel cap baix, 70 animals. Les terres de la família Esquerrer el 1562 sumaven 145 mujades (70 hectàrees) als termes de L'Hospitalet i Cornellà.

Però Pere Esquerrer no marca la tècnica. Aquesta, al contrari, és negativa per a l'economia local. Una mostra de la pèrdua de la propietat a mans forasteres: el 1568 Pau Colom ha de vendre al barceloní Pere Vila el seu mas, situat vora el riu, per 200 lliures.

El món dels arrendaments de terra és nombrós i incessant. Són les de pitjor qualitat, tot sovint inundades, més aptes per a joncars i pastures. Quan el llogater ha d'adquirir utilitatge, s'ha de doblegar a les exigències del pagès arrendador: Samsó Feixeda, francès, compra una euga i pollina amb albarda i brida a Benet Sunyol, pagès local. Pagarà a terminis; ultra això, s'obliga a segar els sembrats de Sunyol a 2 sous i 3 diners diaris i a batre'ls a 4 sous diaris, que Sunyol deduirà del preu de la venda present (1555).

Els immigrants, no cal dir-ho, ocupen els llocs de treball més baixos, el de mossos i pastors, o, si són casats, el de jornalers. Alguns, però, són gent d'ofici: mestres de cases, boters, hostalers, teixidors... Lluiten per situar-se. Si tenen sort es casen amb alguna pubilla i formen família. Difícilment pensen a tornar a la seva terra, com en el cas següent: el 1550 Pei de Lloia, treballador, veí de L'Hospitalet però natural d'Anisan, del bisbat de Comenge, França, fa donació a Arnau Oller, del mateix poble, de tots els béns que té a la localitat esmentada. Revertiran, però, al donador si mai torna al seu poble.

Els deutes s'han de satisfer sens falta. En cas contrari, el creditor acut a la via judicial, que actua sense contemplacions: el deutor és embargat i, si no té béns, va a parar a la presó, encara que la quantia del deute sigui ínfima. Mestre Joan Llorens, sastre de L'Hospitalet, rep ordre de retenir els béns d'en Pere, aprenent seu, a instància de Miquel Oliver (1554). El gegant (Oliver) contra una puça (el pobre aprenent)!

Finalment volem fer esment d'un treball diferent: la cura d'ànimes. El tradicional absentisme del rector parroquial continua en aquests anys que examinem. Hi té un substitut, el qual sotsarrenda els serveis de la rectoria a un tercer clergue. L'ingrés principal prové de la primícia (1/33) que el rector cobra dels principals productes agrícoles. En els anys que comentem l'arrendament dels rèdits parroquials és aproximadament d'un 90 lliures anuals. Atesa l'extensió dels conreus, la quantia és l'índex d'una agricultura poc desenvolupada i de baixos rendiments.